

YRITTÄJYYS, OSAAMINEN JA NUORISO: AVAIMET METSÄALAN TULEVAISUUTEEN

Päättäjien Metsäakatemia 16. kurssilla järjestettiin tulevaisuustyöpaja, joka suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä Metsäalan tulevaisuusfoorumin kanssa. Tulevaisuustyöpajan tavoitteena oli yksilö- ja ryhmätyönä arvioida metsäalan elinkeinon tulevaisuuteen vaikuttavia muutostekijöitä ja niiden mahdollisia vaikutuksia sekä pohtia ennakointistrategioita, joilla voitaisiin parhaiten varautua mahdollisten muutosten tuomiin haasteisiin. Tulevaisuustyöpajan toteuttaminen on kuvattu oheisessa liitteessä.

Tulevaisuustyöpajan ensimmäinen päätulos oli työpajan eri vaiheiden sisältämien arviointien ja pohdintojen tiivistäminen kuuteen metsäalan elinkeinon tulevaisuutta käsittelevään kysymykseen. Toinen päätulos oli äänestys tehokkaimmista strategioista tai toimenpiteistä, joilla kysymyksiin voitaisiin vastata ja Kansallisen metsäohjelman visio toteuttaa.

Strategiat ja toimenpiteet ongelman ratkaisemiseksi: äänestystulokset

Kurssilaisten tehtävänä oli pohtia *strategioita* tai *toimenpiteitä*, joilla aiemmin määritettyihin kysymyksiin voitaisiin parhaiten vastata ja Kansallisen metsäohjelman visio toteuttaa. Äänet jakautuivat jokaisessa kysymyksessä useiden strategiavaihtoehtojen kesken. Kaikissa kysymyksissä erottui kaksi tai kolme eniten ääniä saanutta strategiavaihtoehtoa. Äänestystuloksissa korostuivat erityisesti yrittäjyyteen ja yritysten kilpailukykyyn, osaamisen ja tutkimustoiminnan kehittämiseen, poliittiseen vaikuttavuuteen sekä nuorison kiinnostuksen kohottamiseen kohdistuvat strategiat.

Kuinka parhaiten kehitetään metsäalan osaamista?

- Vahvistetaan yrittäjyyttä ja tuodaan yrittäjyysopinnot mukaan kaikkiin koulutusohjelmiin (26 %)
- Parannetaan koulutuksen laatua, syvyyttä ja yksilöllisyyttä erityisesti alemmilla koulutusasteilla, edistetään oppisopimuskoulutusta ja koulutetaan ihmisiä ”yli tarpeen” (22 %)
- Panostetaan tutkimus- ja kehitystyöhön ja sen laatuun, kohdennetaan ja keskitetään tutkimusta (18 %)
- Lisätään erityisesti nuorten tietoutta metsäalasta (15 %)
- Monipuolistetaan osaamista metsäalalla, kannustetaan kaikkia toimijoita luovaan ajatteluun (11 %)
- Huolehditaan korkeakoulutettujen osaajien palkkakilpailukykyä (4 %)
- Kehitetään kansainvälistä yhteistyötä (4 %)
- Parannetaan alan sisäistä yhteistyötä, työnjakoa ja kilpailukykyä (-)

Kuinka nuorison kiinnostus metsäalan koulutukseen saadaan nousemaan?

- Kohotetaan alan imagoa, tuodaan esiin alan vahvuudet IT- ja muussa high tech – osaamisessa sekä alan tarjoamat kansainvälistymismahdollisuudet (36 %)
- Tarjotaan informaatiota metsäalasta koululaisille erityisesti opinto-ohjaajien ja metsäalan omien toimijoiden kautta (20 %)
- Lisätään nuorten kosketusta työelämään nykyistä aikaisemmin (16 %)
- Perustetaan ”nuorten metsäakatemia” tai muulla tavalla vaikutetaan nuorisoon (12 %)
- Toimitaan vastuullisesti luonnonhoidossa ja välitetään tästä tietoa (12 %)

- Tarjotaan enemmän tietoa alan työllistymismahdollisuuksista myös uusilla toiminnan alueilla (4 %)
- Tuodaan esille metsäsektorin merkitystä yhteiskunnassa ja elinkeinoelämässä (-)
- Turvataan metsäteollisuuden yritysten oma koulutustoiminta (-)

Kuinka metsäteollisuuden investoinnit Suomeen saadaan jatkumaan?

- Huolehditaan alan kilpailukyvyistä (37 %)
- Panostetaan uusien innovaatioiden syntyyn ja tuotekehitykseen (33 %)
- Turvataan tuotannontekijöiden saatavuus (13 %)
- Turvataan metsäalan huippukoulutus ja ammattitaidon jatkuva kehittyminen (13 %)
- Tarjotaan yritysten työntekijöille hyvä elinympäristö, joka parhaimmillaan toimii kilpailutekijänä (4 %)

Kuinka metsäalan kansainväliseen toimintaympäristöön, erityisesti EU:ssa, voidaan vaikuttaa?

- Vahvistetaan EU:n metsäpoliittista koordinaatiota (54 %)
- Viedään suomalaisia metsänhoidon menetelmiä ja puunkorjuuteknologiaa uusiin EU-maihin (21 %)
- Pyritään saamaan suomalaisia henkilöitä keskeisille paikoille niin EU:ssa kuin kansainvälisissä järjestöissäkin (17 %)
- Tuetaan sellaisia megatrendejä, jotka välillisesti auttavat metsäalan kehitystä (8 %)
- Kehitetään metsäalan tietämyksestä vientituotteita (-)

Kuinka ympäristötekijöiden tuomat rajoitteet voidaan muuttaa mahdollisuuksiksi?

- Kehitetään elinkeinoja, joiden avulla suojelusta voidaan tehdä liiketoimintaa (36 %)
- Nostetaan KMO:n profiilia (32 %)
- Panostetaan ennakointiin ja tutkimukseen (21 %)
- Vaikutetaan aktiivisesti kansainväliseen metsäpolitiikkaan (11 %)

Kuinka voidaan parhaiten kehittää metsiin liittyviä uusia tuotteita ja palveluita?

- Kehitetään "tutkimus – kulutustottumukset – asiakaslisäarvo" ketjun eri osien toimintaa kokonaisuutena (37 %)
- Vahvistetaan PK-sektorin toimintaa (33 %)
- Kehitetään uusioklusteri, joka parantaa metsäalan elinkeinojen toimintaa (22 %)
- Luodaan maaseutuyrittämisen tukistrategia (8 %)
- Vaikutetaan metsäalan vastaisiin asenteisiin (-)

Liite

Kuinka tulevaisuustyöpaja toteutettiin?

Tulevaisuustyöpaja aloitettiin seminaarijaksolla pohtimalla ja tunnistamalla metsäalaan vaikuttavia muutostekijöitä päivän alustuksista saatujen impulssien sekä osanottajien oman kokemusmaailman pohjalta. Tehtävänä oli tunnistaa *muutostekijöitä*, jotka mahdollisesti vaikuttavat metsistä saatavaan hyvinvointiin Suomessa seuraavan 20 vuoden aikana.

Tunnistetut muutostekijät ryhmiteltiin asiakokonaisuuksiksi ryhmätyössä, jossa kukin kolmesta työryhmästä valitsi kaksi merkittävintä teemaa jatkotyöskentelyn pohjaksi, sekä kirjasi niihin liittyviä keskeisiä näkökohtia. Myös valitsematta jääneet teemat ja niihin liittyvät eri näkökohdat kirjattiin.

Ryhmätöiden pohjalta työpajan vetäjät kokosivat havaitut muutosteemat ja yhdistivät työryhmissä esiin tulleita samankaltaisia teemoja samaan aihekokonaisuuteen. Huomioon otettiin myös niiden teemojen muutostekijöitä, joita ei ryhmissä arvioitu kaikkein tärkeimmiksi. Eri muutostekijöitä yhdistäviä teemoja oli loppujen lopuksi kuusi:

- *Kansainväliset voimasuhteet muuttuvat*; tulevaisuuden mahdollisina muutostekijöinä esim. Venäjän metsäsektorin kehittyminen ja EU:n metsäpoliittisen aseman muuttuminen.
- *Suomalaisen metsäklusterin kilpailukyky heikkenee*; tulevaisuuden mahdollisina muutostekijöinä esim. raakapuun ja työvoiman saatavuuden ongelmat, hintakilpailukyvyyn heikkeneminen ja ympäristönormien kiristyminen.
- *Alueellinen siirtymä: "Kauas firmat karkaavat"*; tulevaisuuden mahdollisina muutostekijöinä esim. paperituotteiden kysynnän ja puun tarjonnan painopisteen siirtyminen Euroopasta ja metsäteollisuuden omistuksen muutokset.
- *Metsiin kohdistuvat ympäristövaatimukset kasvavat*; tulevaisuuden mahdollisina muutostekijöinä esim. kansainvälisten velvoitteiden ja ympäristölainsäädännön tiukkeneminen sekä uusien ympäristövaateiden kehittyminen.
- *Metsien talouskäyttö asemoituu uudelleen*; tulevaisuuden mahdollisina muutostekijöinä esim. suomalaisen raaka-aineen merkityksen pieneneminen ja metsänomistusrakenteessa tapahtuvat muutokset sekä virkistysarvojen korostuminen.
- *Vaateet osaamisen ja teknologian kehitykselle lisääntyvät*; tulevaisuuden mahdollisina muutostekijöinä esim. teknologisen kilpailukyvyyn uudet haasteet sekä tiedon ja osaamisen merkityksen korostuminen.

Tulevaisuustyöpajaa jatkettiin kurssin maastojakson aikana. Osallistujille jaettiin maastovihko, johon oli kuvattu yllä mainitut muutosteemat ja niihin liittyneet näkökohdat. Tehtävänä maastojaksolla oli kirjata vihkoon näkemyksiä siitä, mitä *vaikutuksia* – ml. uhkia ja mahdollisuuksia – kullakin teemalla voi olla metsäalan tulevaisuuteen.

Maastovihkojen vastaukset ryhmiteltiin tunnistettujen uhkien ja mahdollisuuksien perusteella. Uhkista ja mahdollisuuksista muodostettiin metsäalan elinkeinojen tulevaisuutta käsitteviä kysymyksiä, joista kuusi yleisintä valittiin kurssin päättävän ryhmätyön ja keskustelun pohjaksi:

- Kuinka parhaiten kehitetään metsäalan osaamista?
- Kuinka nuorison kiinnostus metsäalan koulutukseen saadaan nousemaan?
- Kuinka metsäteollisuuden investoinnit Suomeen saadaan jatkumaan?
- Kuinka metsäalan kansainväliseen toimintaympäristöön, erityisesti EU:ssa, voidaan vaikuttaa?
- Kuinka ympäristötekijöiden tuomat rajoitteet voidaan muuttaa mahdollisuuksiksi?
- Kuinka voidaan parhaiten kehittää metsiin liittyviä uusia tuotteita ja palveluita?

Kurssilaisten tehtävänä oli ennen loppukeskustelua, ensin yksilö- ja sitten ryhmätyönä, pohtia *strategioita* tai *toimenpiteitä*, joilla kysymyksiin voitaisiin parhaiten vastata ja Kansallisen metsäohjelman visio toteuttaa. Kullekin ryhmälle oli valittu kaksi kysymystä. Loppukeskustelussa ryhmät esittelivät hahmottamiaan strategia- tai toimenpidevaihtoehtoja. Esitysten jälkeen strategioista äänestettiin voter-tekniikkaa hyväksikäyttäen. Äänestyksessä kysyttiin tehokkainta strategiaa tai toimenpidettä, jolla kysymyksiin voitaisiin vastata ja Kansallisen metsäohjelman visio toteuttaa.

